

Ιερά Μονή Αποστόλου Ανδρέα ακρωτήρι στην κατεχόμενη Καρπασία

[/ Οδοιπορικά - Προσκυνήματα / Ορθόδοξη πίστη](#)

Το Απολυτίκιο του Αποστόλου

Ανδρέα, Ἦχος δ΄

«Ὡς των Αποστόλων Πρωτόκλητος και του Κορυφαίου αὐτάδελφος, τον Δεσπότην των ὄλων, Ανδρέα, ικέτευε, ειρήνην τη οικουμένη δωρήσασθαι, και ταις ψυχαῖς ημῶν το μέγα ἔλεος.»

Η Ιερά Μονή Αποστόλου Ανδρέου διοικείται υπό Διαχειριστικής Επιτροπῆς, βάσει του Αρθρου 92 του Καταστατικού της Εκκλησίας της Κυπρου, δι' ειδικῶν Κανονισμῶν, συγκροτούντων ἴδιον Καταστατικόν, τεθέν εν επισήμῳ λειτουργία το ἔτος 1927. Το Καταστατικόν διασφαλίζει την εύρυθμον διοίκησιν της Ιερᾶς Μονῆς Αποστόλου Ανδρέου και την μετά του οικείου Επισκόπου νομοκανονικήν σχέσιν αὐτής.

Παραμένει η μοναδική υπό τουρκικήν κατοχήν εν ενεργεία Μονή. Πανηγυρίζει κατά την 30ην Νοεμβρίου και την 15ην Αυγούστου, ημέραν των εγκαινίων αὐτής.

Εφημέριος· Οικον. Ζαχαρίας Γεωργίου. Ψαλται· Ζαχαρίας Ν. Παπαζαχαρία και

Σαββας Λιασής. Προσωπικόν· Δεσποινα Παντελή, Μαρούλλα Παπαζαχαρία, Τακης Χριστοφή, Λευτέρης Κοτσιεκκά και Αχιλλέας Αχιλλέως.

Διαχειριστική Επιτροπή Ιεράς Μονής Αποστόλου Ανδρέου· Οικον. Ζαχαρίας Γεωργίου, Πρόεδρος. Γεώργιος Χριστοδούλου, Αν. Πρόεδρος. Παντελής Πιτρακος, Γραμματεύς. Ιωάννης Μανώλη, Ταμίας. Ιωάννης Τανή, Ιωάννης Αρχοντοῦς και Αχιλλέας Αχιλλέως, Μέλη. Ζαχαρίας Κουλίας, Νομικός Συμβουλος.

Η Διαχειριστική Επιτροπή της Ιεράς Μονής Αποστόλου Ανδρέου, εντός των πλαισίων του ειδικού Ερευνητικού - Μελετητικού Προγράμματος αποκαταστάσεως και αναδείξεως της Ιεράς Μονής Αποστόλου Ανδρέου, ανέθεσεν εις κλιμάκιον ειδικών Αρχιτεκτόνων, του Τμήματος Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών, την εκπόνησιν σχεδίων αποτυπώσεως και αποκαταστάσεως της Ιεράς Μονής, βάσει της διεθνούς δεοντολογίας προστασίας και αποκαταστάσεως μνημείων.

Το κλιμάκιον τούτο των ειδικών Αρχιτεκτόνων και Αναστηλωτῶν αποτελούν οι κάτωθι· Δρ Νίκος Πολυδωρίδης, Πρόεδρος Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πανεπιστημίου Πατρών, Μ.ε.Ρ., Ρ . ι., Harvard, ίώΑ, Δρ Πετρος Κουφόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής, Μ.Α., Διπλ. Αρχ. Μηχαν. (Υπεύθυνος έργων αναστηλώσεως Ιεράς Μονής Αγίας Αικατερίνης Σινά, Μονών Αγίου Ορους, κλπ.), Δρ Σταύρος Μαμαλούκος, Διπλ. Αρχ. Μηχαν., Μ.Α., Δρ Αρχ. Μηχαν. (αναστήλωσις Ιερῶν Μονών Αγίου Ορους· Βατοπαιδίου κ.α.), Χρήστος Παυλάτος, Καθηγητής Γεωτεχνικής (επικεφαλής κλιμακίου εργασιών στηρίξεως Ιεροῦ Βράχου Μνημείων Ακροπόλεως Αθηνῶν) και Διομήδης Μυριανθεύς, Αναστηλωτής - Αρχιτέκτων.

Πανηγυρίζει κατά την 30ην Νοεμβρίου και την 15ην Αυγούστου, ημέραν των εγκαινίων αυτής.

Το ιστορικό της Μονής

Για την ίδρυση του φημισμένου Μοναστηριού του Αποστόλου Ανδρέα, που βρίσκεται στο ομώνυμο ακρωτήριο στην κατεχόμενη Καρπασία, ελάχιστα είναι γνωστά. Η παράδοση φέρει τον Απόστολο Ανδρέα να έχει περάσει από το μέρος εκείνο, τον 1ο αιώνα μ.Χ., όταν το καράβι με το οποίο ταξίδευε έμεινε αγκυροβολημένο για τρεις ημέρες σε παρακείμενο λιμανάκι λόγω νηνεμίας. Εκεί ο Απόστολος δημιούργησε μια πηγή στο βράχο από όπου άρχισε να αναβλύζει άφθονο νερό, «που τρέχει από τότε στον λάκκο της Παλαιάς Εκκλησίας και από εκεί βγαίνει σαν Αγίασμα από βρύση κοντά στη θάλασσα» (Ι. Τσικνοπούλλου «Ο Απόστολος Ανδρέας», 1967, σ. 21). Αυτό θεράπευσε και το τυφλό παιδί του καπετάνιου του καραβιού, ο οποίος, σύμφωνα με την παράδοση, έκτισε στην ίδια τοποθεσία ναό αφιερωμένο στον πρωτόκλητο μαθητή του Χριστού.

Το 1103 μ.Χ. υπάρχει μια πρώτη μαρτυρία για την ονομασία του λιμενίσκου που βρίσκεται κοντά στο μοναστήρι, από τον Αγγλοσάξονα προσκυνητή Seawolf, ο οποίος το αποκαλεί «λιμανάκι του Αποστόλου Ανδρέα». Η μαρτυρία θεωρείται σημαντική, αφού συνδέει το όνομα του Αποστόλου με το ακρωτήριο της Καρπασίας από τα βυζαντινά χρόνια, ένδειξη ότι η παράδοση για τον Απόστολο Ανδρέα υπήρχε από τότε.

Μια άλλη σημαντική μαρτυρία με σαφή αναφορά, αυτή τη φορά, σε ύπαρξη μοναστηριού στην περιοχή, γίνεται το 1191 μ.Χ. από τον Άγγλο ιερωμένο Benedict of Peterborough, ο οποίος αναφέρει ότι ο τότε διοικητής της Κύπρου Ισαάκιος Κομνηνός (1185-1191) συνελήφθη από το Ριχάρδο το Λεοντόκαρδο σε πολύ καλά οχυρωμένο μοναστήρι, που ονομαζόταν «Ακρωτήριο του Αποστόλου Ανδρέα».

Επίσης, το ακρωτήριο αναφέρεται σε παλαιούς χάρτες της Κύπρου, ήδη από το 1465, ως ακρωτήριο του Αγίου Ανδρέα ("Caro de Sando Andrea"). Σε παλαιούς χάρτες σημειώνεται και η ύπαρξη εκκλησίας στη θέση του σημερινού μοναστηριού, με την ονομασία Άγιος Ανδρέας ("Sando Andrea").

Παρόμοιες αναφορές γίνονται και από πολλούς περιηγητές που επισκέφθηκαν την Κύπρο, τόσο κατά την περίοδο της λατινοκρατίας (1191-1571) όσο και κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας (1571-1878). Ο Άγγλος περιηγητής Richard Pococke, που επισκέφθηκε το νησί το 1738, γράφει, «φθάσαμε στο ανατολικότερο σημείο του νησιού, που ονομαζόταν από τους παλαιούς Βοός Ουρά. Σήμερα ονομάζεται ακρωτήριο του Αποστόλου Ανδρέα εξαιτίας μοναστηριού σε βράχο στο όνομα του Αποστόλου Ανδρέα, στο οποίο κατοικούν 2-3 μοναχοί». (N. Γ. Κυριαζή «Τα Μοναστήρια εν Κύπρω», 1950, σ. 18).

Η ιστορία του μοναστηριού γίνεται ουσιαστικά γνωστή περίπου από το 1855 όταν ο παπά Ιωάννης Νικόλα Διάκου από το Ριζοκάρπασο άρχισε την οικοδόμηση του καινούργιου ναού, που εγκαινιάστηκε στις 15 Αυγούστου 1867 επί Αρχιεπισκόπου Σωφρονίου. Ο παπά Ιωάννης θεωρείται ο κτήτορας του σημερινού μοναστηριού.

Ο παλιός και ο καινούργιος ναός της Μονής

Από τα κτίσματα του πρώτου ναού δεν διασώζονται καθόλου ίχνη. Στη θέση τους ανεγέρθηκε αρκετά χρόνια αργότερα – κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας τον 15ο αιώνα – ναός, που υπάρχει μέχρι σήμερα, όχι όμως και τα κτήρια που το περιέβαλλαν.

«Η Παλαιά Εκκλησία, με τον οικοδομικό της ρυθμό, με τα γραφικώτατα σταυροθόλια της, χτισμένη μάλιστα επάνω στην πηγούλα που φανέρωσε ο ονομαστός Απόστολος, πιστοποιεί, μακριά από κάθε αμφιβολία, ότι είναι κτίσμα του δεκάτου πέμπτου αιώνας. Εύκολα εμείς συμπληρώνουμε την αλάνθαστη αυτή πιστοποίηση, χωρίς να μπορέ κανείς να μας διαψεύσει. Γύρω στα 1430, εποχή Φραγκοκρατίας, βρήκαμε οι κάτοικοι της περιοχής οικονομική άνεση τότε – ασ μη πούμε ευρωστία – που μας επέτρεψε να μεγαλώσουμε και να κάνουμε ομορφότερο το Εκκλησιάκι του αγαπητού μας Ψαρά Αποστόλου Ανδρέα και αναθέσαμε το μέγαλωμα αυτό το καλλιτεχνικό σε τεχνίτη καλό, που καλά ήξερε τα μυστικά της εκκλησιαστικής οικοδομίας.» (Τσικνοπούλλου, σ. 22)

Ο παλαιός αυτός ναός, που είναι γοτθικού ρυθμού, βρίσκεται τριάμισι μέτρα χαμηλότερα από το ιερό του καινούργιου (σημερινού) ναού και οι εισόδοί του είναι δυο πετρόκτιστες σκάλες. Το σχήμα του είναι τετράγωνο και η πύλη του, που βρίσκεται στη νότια πλευρά, είναι πετρόκτιστη και αψιδόσχημη.

Ο καινούργιος ναός του μοναστηριού χρονολογείται στον 19ο αιώνα, με βάση επιγραφή όπου αναγράφεται η ημέρα των εγκαινίων του, 15 Αυγούστου 1867. Ο ναός είναι μονόκλιτος με καμαρόσχημη οροφή ενισχυμένη με έξι κτιστές ζώνες. Η μεγάλη θύρα του ναού βρίσκεται στο νότιο τοίχο, ενώ στο βόρειο τοίχο υπάρχει δεύτερη θύρα με την επιγραφή της ημέρας των εγκαινίων του.

Για τον καινούργιο ναό, και γενικότερα για το Μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα, γράφει ο ιστορικός Σακελλαρίου: «Νοτιώτερον ολίγον των Κλείδων κείται παρά την ακτήν το Μοναστήριον του Αγίου Ανδρέου. Προ τριακονταετίας ενταύθα δεν υπήρχεν η μικρός παλαιός Ναός του Αποστόλου Ανδρέου· έκτοτε όμως, χάρις εις την ενεργητικότητα και τιμιότητα του τότε διορισθέντος Ιερέως της μικράς Εκκλησίας, νυν δε Οικονόμου της Μονής, εκτίσθη μέγας και ωραίος Ναός και πολλά κάλλιστα πέριξ δωμάτια, και ούτως ενταύθα κατηρτίσθη, προϊόντος του χρόνου, μία των ωραιότερων εν τη Νήσω Μονών». (Τσικνοπούλλου, σ. 25)

Το εικονοστάσιο, που καλύπτει ολόκληρο το πλάτος και ύψος του καινούργιου ναού, είναι ξυλόγλυπτο και επίχρυσο, όμως άγνωστης χρονολογίας κατασκευής και άγνωστου τεχνίτη. Ξυλόγλυπτοι είναι επίσης ο άμβωνας, ο θρόνος, καθώς και το κεντρικό προσκυνητάρι. Στα δεξιά του τέμπλου υπάρχει επίσης ξυλόγλυπτο, επίχρυσο και καταστόλιστο προσκυνητάρι, στο οποίο βρίσκεται η προσκυνηματική εικόνα του Αποστόλου Ανδρέα. Στο ναό φυλάγονται, μεταξύ άλλων, μερικές σχετικά παλαιές εικόνες του 19ου αιώνα, καθώς και μερικά κειμήλια της ίδιας εποχής.

Ο Κτήτορας του νέου ναού: Παπά Ιωάννης Νικόλα Διάκου (1827 - 1909)

Ο παπά Ιωάννης Νικόλα Διάκου από το Ριζοκάρπασο θεωρείται ο ιδρυτής και πρώτος οικονόμος του σημερινού Μοναστηριού. Ο παπά Ιωάννης άρχισε την ανέγερση του νέου ναού το 1855, αφού κατάφερε να συγκεντρώσει οικονομική βοήθεια από τους πιστούς με εράνους στην Κύπρο και στο εξωτερικό, «φέρων μαζί του μια βαρύτιμη παλαιά Εικόνα του Αγίου». (Τσικνοπούλλου, σ. 25) Ο τότε Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Α' (1854-1865) είχε θέσει το όλο έργο της ανέγερσης του ναού κάτω από την πνευματική του καθοδήγηση.

Ο παπά Ιωάννης εργάστηκε με αφοσίωση για το φημισμένο Μοναστήρι και όταν πέθανε στις 4 Ιουλίου 1909, σε ηλικία 82 χρόνων, οι συμπατριώτες του τον έθαψαν κοντά στην παλαιά Εκκλησία, όπου αργότερα στήθηκε και η μαρμάρινη προτομή του.

Για το χαρακτήρα και το έργο του παπά Ιωάννη γράφει ο ιστορικός Φραγκούδης τα ακόλουθα: «Ο την Μονήν διευθύνων Οικονόμος είναι σπάνιος τύπος ιερέως. Μόνος επιστατεί εις την καλλιέργειαν των κτημάτων, εις την είσπραξιν των

εισοδημάτων, αυτός ενήργησε συνδρομάς δια την ανέγερσιν της Μονής, τα εισοδήματα της οποίας χρησιμοποιεί εις διατήρησιν Σχολείου αρρένων και θηλέων εν Ριζοκαρπάσω, εις φιλοξενίαν και εις διάφορα άλλα καλά δια την επαρχίαν, ης είναι ο δικαστής, ο αγαθός άγγελος. Τοιούτων ιερέων χρήζουσιν αληθώς όλα τα χωριά». (Τσικνοπούλλου, σ. 26)

Άλλοι γνωστοί μοναχοί εκτός από τον παπά Ιωάννη ήταν ο οικονόμος Χριστόφορος Κυκκώτης που υπηρέτησε μεταξύ 1910 και 1915, ο οικονόμος Ιωσήφ (1916-1926), ο οικονόμος Παγκράτιος (1926-1927), ο οικονόμος Κλεόπας από τη Μόρφου (περί το 1931), ο οικονόμος Φώτιος Μαχαιριώτης από το Φλαμούδι (1931-1934), ο ιερομόναχος Χρύσανθος Μακρυγιάννης (1935-1937), ο ιερομόναχος Νικόλας Σανταμάς (1942-1947), ο οικονόμος Λεόντιος Ιακωβίδης (1948-1962) και ο οικονόμος Κλεόπας Κουρουζίδης (1962).

Μεγάλος ευεργέτης της Μονής υπήρξε ο Αριστόδημος Γιαννακού Παπαπέτρος (1877-1977), για

Προσκύνημα στον Απόστολο Ανδρέα

Το Μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα γιορτάζει κανονικά στις 30 Νοεμβρίου, όμως επειδή κατά την ημερομηνία αυτή ο καιρός είναι συνήθως χειμωνιάτικος και οι προσκυνητές ταλαιπωρούνταν σε μεγάλο βαθμό, και αφού σε παλαιότερες εποχές το προσκύνημα στο μοναστήρι απαιτούσε ταξίδι πολλών ημερών, καθιερώθηκε η 15η Αυγούστου - ημέρα που εγκαινιάστηκε ο νέος ναός το 1867 - ως ημέρα γιορτής για το μοναστήρι.

«Εις την μονήν του αποστόλου Ανδρέου δις του έτους γίνεται πολυπληθής πανήγυρις. Η πολυπληθέστερα πανήγυρις τελείται την 15ην Αυγούστου, ημέραν των εγκαινίων της μονής, ότε ο καιρός είναι ωραίος. Η ετέρα πανήγυρις τελείται την 30ην Νοεμβρίου, ημέραν εορτής του αγίου, ότε όμως δια τον βροχερόν καιρόν δεν δύναται να μεταβούν πολλοί προσκυνηταί». (Χ. Ταουσιάνη «Αι εκκλησίαι του Ριζοκαρπάσου», 1983, σ. 143)

Όπως γράφει ο Γιάννης Σταυρινός Οικονομίδης στην 'Ιστορία του Αποστόλου Ανδρέα του Ριζοκαρπάσου', «ήταν θαυμαστό το θέαμα να βλέπεις πλήθος άμαξες συρόμενες από βόδια, μούλες, άλογα, σκεπασμένες με πολύχρωμες τέντες, καβαλάρηδες, πεζούς, να διασχίζουν τους χωματένιους δρόμους του Καρπασιού επί τρία μερόνυχτα για να φτάσουν στο μοναστήρι την 15η Αυγούστου με τα αφιερώματά τους: τις τεράστιες λαμπάδες, τα ζωντανά που άλλα τα πρόσφεραν ενώ άλλα τα έσφαζαν εκεί για να φάνε. Το μοναστήρι τους προσέφερε πλήρη φιλοξενία κι άφθονο κρασί. Στο πανηγύρι έρχονταν πολλοί δια θαλάσσης, ενώ η καμπάνα του Αγίου τους υποδεχόταν με συνεχές χαρούμενο χτύπημα». (Μ. Στυλιανού «Μια περιδιάβαση στα κατεχόμενα χωριά και τις πόλεις μας», 2001 σ. 346)

Όταν το αυτοκίνητο άρχισε να χρησιμοποιείται εκτεταμένα στην Κύπρο, οι προσκυνητές έφθαναν στο μοναστήρι με λεωφορεία, μα και πάλι το ταξίδι ήταν μεγάλο και διαρκούσε δύο-τρεις ημέρες. Στο μοναστήρι μετέβαιναν πολύ τακτικά, μέχρι και το 1974, και πολλοί πιστοί για βαφτίσεις παιδιών.

Μεταξύ των χιλιάδων επισκεπτών του μοναστηριού συγκαταλέγονταν και πολλοί Τουρκοκύπριοι, οι οποίοι σέβονταν τον Άγιο και έφθαναν εκεί από πολλά μέρη της Κύπρου φέρνοντας μαζί τους τα τάματά τους.

Μετά την τουρκική εισβολή του 1974 επιτράπηκε για πρώτη φορά στους εγκλωβισμένους της Καρπασίας να μεταβούν στο μοναστήρι και να παρακολουθήσουν τη λειτουργία, με την ευκαιρία της γιορτής του Αγίου, στις 30 Νοεμβρίου 1978.

Ο Ηγούμενος Κύκκου και ο τότε Οικονόμος της Μονής Κλεόπας Κουρουζίδης

επισκέφθηκαν το μοναστήρι για πρώτη φορά μετά την εισβολή στις 30 Νοεμβρίου 1994, ενώ ακριβώς ένα χρόνο αργότερα ηγήθηκαν προσκυνήματος από 40 Καρπασίτες που ταξίδεψαν στον Απόστολο Ανδρέα από τις ελεύθερες περιοχές με λεωφορείο. Εξάλλου, η πρώτη μαζική επίσκεψη στο μοναστήρι, από 600 Ελληνοκύπριους, πραγματοποιήθηκε στις 15 Αυγούστου 1997, μετά από επίμονες ενέργειες της Διαχειριστικής Επιτροπείας της Ιεράς Μονής του Απ. Ανδρέα προς τα Ηνωμένα Έθνη και τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας.

Μετά τη μερική άρση των περιορισμών στη διακίνηση από και προς τα κατεχόμενα από το τουρκικό κατοχικό καθεστώς, τον Απρίλιο 2003, χιλιάδες πιστοί συναθροίζονται στο κατεχόμενο μοναστήρι για να εκφράσουν την πίστη τους στον Άγιο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι σε καταμέτρηση που έγινε την 1η Μαΐου 2003, από τους 25,800 Ε/Κ που είχαν μεταβεί στα κατεχόμενα οι 24,000 είχαν για προορισμό τους τη Μονή του Αποστόλου Ανδρέα. Επίσης, τρεις ημέρες μετά τη μερική άρση των περιορισμών στη διακίνηση, στις 26 Απριλίου 2003 που ήταν και Μεγάλο Σάββατο, έγινε στο μοναστήρι λειτουργία Αναστάσεως, την οποία κάλυψαν διεθνή τηλεοπτικά δίκτυα...

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΑΝΔΡΕΑ

«Ὡς των Αποστόλων Πρωτόκλητος και του Κορυφαίου αυτάδελφος, τον Δεσπότην των όλων, Ανδρέα, ικέτευε, ειρήνην τη οικουμένη δωρήσασθαι, και ταις ψυχαίς ημών το μέγα έλεος.» (Το Απολυτίκιον του Αποστόλου Ανδρέα, Ήχος δ')

Ιστορικό Μοναστηριού

Για την ίδρυση του φημισμένου Μοναστηριού του Αποστόλου Ανδρέα, που βρίσκεται στο ομώνυμο ακρωτήρι στην κατεχόμενη Καρπασία, ελάχιστα είναι γνωστά. Η παράδοση φέρει τον Απόστολο Ανδρέα να έχει περάσει από το μέρος εκείνο, τον 1^ο αιώνα μ.Χ., όταν το καράβι με το οποίο ταξίδευε έμεινε αγκυροβολημένο για τρεις ημέρες σε παρακείμενο λιμανάκι λόγω νηνεμίας. Εκεί ο Απόστολος δημιούργησε μια πηγή στο βράχο από όπου άρχισε να αναβλύζει άφθονο νερό, «που τρέχει από τότε στον λάκκο της Παλαιάς Εκκλησίας και από εκεί βγαίνει σαν Αγίασμα από βρύση κοντά στη θάλασσα» (Ι. Τσικνοπούλλου «Ο Απόστολος Ανδρέας», 1967, σ. 21). Αυτό θεράπευσε και το τυφλό παιδί του καπετάνιου του караβιού, ο οποίος, σύμφωνα με την παράδοση, έκτισε στην ίδια τοποθεσία ναό αφιερωμένο στον πρωτόκλητο μαθητή του Χριστού.

Το 1103 μ.Χ. υπάρχει μια πρώτη μαρτυρία για την ονομασία του λιμενίσκου που βρίσκεται κοντά στο μοναστήρι, από τον Αγγλοσάξονα προσκυνητή Seawolf, ο οποίος το αποκαλεί «λιμανάκι του Αποστόλου Ανδρέα». Η μαρτυρία θεωρείται σημαντική, αφού συνδέει το όνομα του Αποστόλου με το ακρωτήρι της Καρπασίας

από τα βυζαντινά χρόνια, ένδειξη ότι η παράδοση για τον Απόστολο Ανδρέα υπήρχε από τότε.

Μια άλλη σημαντική μαρτυρία με σαφή αναφορά, αυτή τη φορά, σε ύπαρξη μοναστηριού στην περιοχή, γίνεται το 1191 μ.Χ. από τον Άγγλο ιερωμένο Benedict of Peterborough, ο οποίος αναφέρει ότι ο τότε διοικητής της Κύπρου Ισαάκιος Κομνηνός (1185-1191) συνελήφθη από το Ριχάρδο το Λεοντόκαρδο σε πολύ καλά οχυρωμένο μοναστήρι, που ονομαζόταν «Ακρωτήριο του Αποστόλου Ανδρέα».

Επίσης, το ακρωτήριο αναφέρεται σε παλαιούς χάρτες της Κύπρου, ήδη από το 1465, ως ακρωτήριο του Αγίου Ανδρέα (“Caro de Sando Andrea”). Σε παλαιούς χάρτες σημειώνεται και η ύπαρξη εκκλησίας στη θέση του σημερινού μοναστηριού, με την ονομασία Άγιος Ανδρέας (“Sando Andrea”).

Παρόμοιες αναφορές γίνονται και από πολλούς περιηγητές που επισκέφθηκαν την Κύπρο, τόσο κατά την περίοδο της λατινοκρατίας (1191-1571) όσο και κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας (1571-1878). Ο Άγγλος περιηγητής Richard Pococke, που επισκέφθηκε το νησί το 1738, γράφει, «φθάσαμε στο ανατολικότερο σημείο του νησιού, που ονομαζόταν από τους παλαιούς Βοός Ουρά. Σήμερα ονομάζεται ακρωτήριο του Αποστόλου Ανδρέα εξαιτίας μοναστηριού σε βράχο στο όνομα του Αποστόλου Ανδρέα, στο οποίο κατοικούν 2-3 μοναχοί». (Ν. Γ. Κυριαζή «Τα Μοναστήρια εν Κύπρω», 1950, σ. 18)

Η ιστορία του μοναστηριού γίνεται ουσιαστικά γνωστή περίπου από το 1855 όταν ο παπά Ιωάννης Νικόλα Διάκου από το Ριζοκάρπασο άρχισε την οικοδόμηση του καινούργιου ναού, που εγκαινιάστηκε στις 15 Αυγούστου 1867 επί Αρχιεπισκόπου Σωφρονίου. Ο παπά Ιωάννης θεωρείται ο κτήτορας του σημερινού μοναστηριού.

Ο παλαιός και ο καινούργιος ναός της Μονής

Από τα κτίσματα του πρώτου ναού δεν διασώζονται καθόλου ίχνη. Στη θέση τους ανεγέρθηκε αρκετά χρόνια αργότερα – κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας τον 15^ο αιώνα – ναός, που υπάρχει μέχρι σήμερα, όχι όμως και τα κτήρια που το περιέβαλλαν.

«Η Παλαιά Εκκλησία, με τον οικοδομικό της ρυθμό, με τα γραφικώτατα σταυροθόλια της, χτισμένη μάλιστα επάνω στην πηγούλα που φανέρωσε ο ονομαστός Απόστολος, πιστοποιεί, μακρυνά από κάθε αμφιβολία, ότι είναι κτίσμα του δεκάτου πέμπτου αιώνας. Εύκολα εμείς συμπληρώνουμε την αλάνθαστη αυτή πιστοποίησι, χωρίς να μπορή κανείς να μας διαψεύση. Γύρω στα 1430, εποχή Φραγκοκρατίας, βρήκαμε οι κάτοικοι της περιοχής οικονομική άνεσι τόση – ας μη πούμε ευρωστία – που μας επέτρεψε να μεγαλώσουμε και να κάνουμε ομορφότερο το Εκκλησιάκι του αγαπητού μας Ψαρά Αποστόλου Ανδρέα και αναθέσαμε το μέγαλωμα αυτό το καλλιτεχνικό σε τεχνίτη καλό, που καλά ήξερε τα μυστικά της

εκκλησιαστικής οικοδομίας.» (Τσικνοπούλλου, σ. 22)

Ο παλαιός αυτός ναός, που είναι γοτθικού ρυθμού, βρίσκεται τριάνμισι μέτρα χαμηλότερα από το ιερό του καινούργιου (σημερινού) ναού και οι εισόδοί του είναι δυο πετρόκτιστες σκάλες. Το σχήμα του είναι τετράγωνο και η πύλη του, που βρίσκεται στη νότια πλευρά, είναι πετρόκτιστη και αψιδόσχημη.

Ο καινούργιος ναός του μοναστηριού χρονολογείται στον 19^ο αιώνα, με βάση επιγραφή όπου αναγράφεται η ημέρα των εγκαινίων του, 15 Αυγούστου 1867. Ο ναός είναι μονόκλιτος με καμαρόσχημη οροφή ενισχυμένη με έξι κτιστές ζώνες. Η μεγάλη θύρα του ναού βρίσκεται στο νότιο τοίχο, ενώ στο βόρειο τοίχο υπάρχει δεύτερη θύρα με την επιγραφή της ημέρας των εγκαινίων του.

Για τον καινούργιο ναό, και γενικότερα για το Μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα, γράφει ο ιστορικός Σακελλαρίου: «*Νοτιώτερον ολίγον των Κλειδων κείται παρά την ακτήν το Μοναστήριον του Αγίου Ανδρέου. Πρό τριακονταετίας ενταύθα δεν υπήρχεν ή μικρός παλαιός Ναός του Αποστόλου Ανδρέου· έκτοτε όμως, χάρις εις την ενεργητικότητα και τιμιότητα του τότε διορισθέντος Ιερέως της μικράς Εκκλησίας, νύν δε Οικονόμου της Μονής, εκτίσθη μέγας και ωραίος Ναός και πολλά κάλλιστα πέριξ δωμάτια, και ούτως ενταύθα κατηρτίσθη, προϊόντος του χρόνου, μία των ωραιότερων εν τη Νήσω Μονών*». (Τσικνοπούλλου, σ. 25)

Το εικονοστάσιο, που καλύπτει ολόκληρο το πλάτος και ύψος του καινούργιου ναού, είναι ξυλόγλυπτο και επίχρυσο, όμως άγνωστης χρονολογίας κατασκευής και άγνωστου τεχνίτη. Ξυλόγλυπτοι είναι επίσης ο άμβωνας, ο θρόνος, καθώς και το κεντρικό προσκυνητάρι. Στα δεξιά του τέμπλου υπάρχει επίσης ξυλόγλυπτο, επίχρυσο και καταστόλιστο προσκυνητάρι, στο οποίο βρίσκεται η προσκυνηματική εικόνα του Αποστόλου Ανδρέα. Στο ναό φυλάγονται, μεταξύ άλλων, μερικές σχετικά παλαιές εικόνες του 19^{ου} αιώνα, καθώς και μερικά κειμήλια της ίδιας εποχής.

Ο Κτήτορας του νέου ναού: Παπά Ιωάννης Νικόλα Διάκου (1827 - 1909)

Ο παπά Ιωάννης Νικόλα Διάκου από το Ριζοκάρπασο θεωρείται ο ιδρυτής και πρώτος οικονόμος του σημερινού Μοναστηριού. Ο παπά Ιωάννης άρχισε την ανέγερση του νέου ναού το 1855, αφού κατάφερε να συγκεντρώσει οικονομική βοήθεια από τους πιστούς με εράνους στην Κύπρο και στο εξωτερικό, «φέρων μαζί του μια βαρύτιμη παλαιά Εικόνα του Αγίου». (Τσικνοπούλλου, σ. 25) Ο τότε Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Α' (1854-1865) είχε θέσει το όλο έργο της ανέγερσης του ναού κάτω από την πνευματική του καθοδήγηση.

Ο παπά Ιωάννης εργάστηκε με αφοσίωση για το φημισμένο Μοναστήρι και όταν

πέθανε στις 4 Ιουλίου 1909, σε ηλικία 82 χρόνων, οι συμπατριώτες του τον έθαψαν κοντά στην παλαιά Εκκλησία, όπου αργότερα στήθηκε και η μαρμάρινη προτομή του.

Για το χαρακτήρα και το έργο του παπά Ιωάννη γράφει ο ιστορικός Φραγκούδης τα ακόλουθα: «Ο την Μονήν διευθύνων Οικονόμος είναι σπάνιος τύπος ιερέως. Μόνος επιστατεί εις την καλλιέργειαν των κτημάτων, εις την είσπραξιν των εισοδημάτων, αυτός ενήργησε συνδρομάς διά την ανέγερσιν της Μονής, τα εισοδήματα της οποίας χρησιμοποιεί εις διατήρησιν Σχολείου αρρένων και θηλέων εν Ριζοκαρπάσω, εις φιλοξενίαν και εις διάφορα άλλα καλά διά την επαρχίαν, ής είναι ο δικαστής, ο αγαθός άγγελος. Τιοούτων ιερέων χρήζουσιν αληθώς όλα τα χωριά». (Τσικνοπούλλου, σ. 26)

Άλλοι γνωστοί μοναχοί εκτός από τον παπά Ιωάννη ήταν ο οικονόμος Χριστόφορος Κυκκώτης που υπηρέτησε μεταξύ 1910 και 1915, ο οικονόμος Ιωσήφ (1916-1926), ο οικονόμος Παγκράτιος (1926-1927), ο οικονόμος Κλεόπας από τη Μόρφου (περί το 1931), ο οικονόμος Φώτιος Μαχαιριώτης από το Φλαμούδι (1931-1934), ο ιερομόναχος Χρύσανθος Μακρυγιάννης (1935-1937), ο ιερομόναχος Νικόλας Σανταμάς (1942-1947), ο οικονόμος Λεόντιος Ιακωβίδης (1948-1962) και ο οικονόμος Κλεόπας Κουρουζίδης (1962).

Μεγάλος ευεργέτης της Μονής υπήρξε ο Αριστόδημος Γιαννακού Παπαπέτρος (1897-1967), ο οποίος στη διαθήκη του κληροδότησε στο Μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα όλη την περιουσία του, αξίας 50 χιλιάδων λιρών (το 1967), για την ανέγερση ξενώνων. Η σωρός του τάφηκε στο χώρο της Μονής.

Προσκύνημα στον Απόστολο Ανδρέα

Το Μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα γιορτάζει κανονικά στις 30 Νοεμβρίου, όμως επειδή κατά την ημερομηνία αυτή ο καιρός είναι συνήθως χειμωνιάτικος και οι προσκυνητές ταλαιπωρούνταν σε μεγάλο βαθμό, και αφού σε παλαιότερες εποχές το προσκύνημα στο μοναστήρι απαιτούσε ταξίδι πολλών ημερών, καθιερώθηκε η 15^η Αυγούστου - ημέρα που εγκαινιάστηκε ο νέος ναός το 1867 - ως ημέρα γιορτής

για το μοναστήρι.

«Εις την μονήν του αποστόλου Ανδρέου δίς του έτους γίνεται πολυπληθής πανήγυρις. Η πολυπληθέστερα πανήγυρις τελείται την 15^η Αυγούστου, ημέραν των εγκαινίων της μονής, ότε ο καιρός είναι ωραίος. Η ετέρα πανήγυρις τελείται την 30^η Νοεμβρίου, ημέραν εορτής του αγίου, ότε όμως διά τον βροχερόν καιρόν δεν δύναται να μεταβούν πολλοί προσκυνηταί». (Χ. Ταουσιάνη «Αι εκκλησΐαι του Ριζοκαρπάσου», 1983, σ. 143)

Όπως γράφει ο Γιάννης Σταυρινός Οικονομίδης στην 'Ιστορία του Αποστόλου Ανδρέα του Ριζοκαρπάσου', «ήταν θαυμαστό το θέαμα να βλέπεις πλήθος άμαξες συρόμενες από βόδια, μούλες, άλογα, σκεπασμένες με πολύχρωμες τέντες, καβαλάρηδες, πεζούς, να διασχίζουν τους χωματένιους δρόμους του Καρπασιού επί τρία μερόνυχτα για να φτάσουν στο μοναστήρι την 15^η Αυγούστου με τα αφιερώματά τους: τις τεράστιες λαμπάδες, τα ζωντανά που άλλα τα πρόσφεραν ενώ άλλα τα έσφαζαν εκεί για να φάνε. Το μοναστήρι τους προσέφερε πλήρη φιλοξενία κι άφθονο κρασί. Στο πανηγύρι έρχονταν πολλοί δια θαλάσσης, ενώ η καμπάνα του Αγίου τους υποδεχόταν με συνεχές χαρούμενο χτύπημα». (Μ. Στυλιανού «Μια περιδιάβαση στα κατεχόμενα χωριά και τις πόλεις μας», 2001 σ. 346)

Όταν το αυτοκίνητο άρχισε να χρησιμοποιείται εκτεταμένα στην Κύπρο, οι προσκυνητές έφθαναν στο μοναστήρι με λεωφορεία, μα και πάλι το ταξίδι ήταν μεγάλο και διαρκούσε δύο-τρεις ημέρες. Στο μοναστήρι μετέβαιναν πολύ τακτικά, μέχρι και το 1974, και πολλοί πιστοί για βαφτίσεις παιδιών.

Μεταξύ των χιλιάδων επισκεπτών του μοναστηριού συγκαταλέγονταν και πολλοί Τουρκοκύπριοι, οι οποίοι σέβονταν τον Άγιο και έφθαναν εκεί από πολλά μέρη της Κύπρου φέρνοντας μαζί τους τα τάματά τους.

Μετά την τουρκική εισβολή του 1974 επιτράπηκε για πρώτη φορά στους εγκλωβισμένους της Καρπασίας να μεταβούν στο μοναστήρι και να παρακολουθήσουν τη λειτουργία, με την ευκαιρία της γιορτής του Αγίου, στις 30 Νοεμβρίου 1978.

Ο Ηγούμενος Κύκκου και ο τότε Οικονόμος της Μονής Κλεόπας Κουρουζίδης επισκέφθηκαν το μοναστήρι για πρώτη φορά μετά την εισβολή στις 30 Νοεμβρίου 1994, ενώ ακριβώς ένα χρόνο αργότερα ηγήθηκαν προσκυνήματος από 40 Καρπασίτες που ταξίδεψαν στον Απόστολο Ανδρέα από τις ελεύθερες περιοχές με λεωφορείο. Εξάλλου, η πρώτη μαζική επίσκεψη στο μοναστήρι, από 600 Ελληνοκύπριους, πραγματοποιήθηκε στις 15 Αυγούστου 1997, μετά από επίμονες

ενέργειες της Διαχειριστικής Επιτροπείας της Ιεράς Μονής του Απ. Ανδρέα προς τα Ηνωμένα Έθνη και τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας.

Μετά τη μερική άρση των περιορισμών στη διακίνηση από και προς τα κατεχόμενα από το τουρκικό κατοχικό καθεστώς, τον Απρίλιο 2003, χιλιάδες πιστοί συναθροίζονται στο κατεχόμενο μοναστήρι για να εκφράσουν την πίστη τους στον Άγιο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι σε καταμέτρηση που έγινε την 1^η Μαΐου 2003, από τους 25,800 Ε/Κ που είχαν μεταβεί στα κατεχόμενα οι 24,000 είχαν για προορισμό τους τη Μονή του Αποστόλου Ανδρέα. Επίσης, τρεις ημέρες μετά τη μερική άρση των περιορισμών στη διακίνηση, στις 26 Απριλίου 2003 που ήταν και Μεγάλο Σάββατο, έγινε στο μοναστήρι λειτουργία Αναστάσεως, την οποία κάλυψαν διεθνή τηλεοπτικά δίκτυα.

Κατά τη φετινή γιορτή του Αγίου, στις 30 Νοεμβρίου 2004, η Διαχειριστική Επιτροπεία της Μονής μαζί με όλες τις οργανώσεις της κατεχόμενης Καρπασίας διοργανώνουν, για πρώτη φορά από το 1974, Παγκαρπασικό και Παγκύπριο προσκύνημα στον Απόστολο Ανδρέα, με επικεφαλής τον Επίσκοπο Κύκκου κ. Νικηφόρο.

Άφιξη Τίμιας Κάρας Απ. Ανδρέα στην Κύπρο - 7 Οκτωβρίου 1967

Η Τίμια Κάρα του Αποστόλου Ανδρέα μεταφέρθηκε στην Κύπρο από την Πάτρα, στις 7 Οκτωβρίου 1967, με την ευκαιρία της εκατονταετηρίδας της ομώνυμης εκκλησίας και εκτέθηκε για μια βδομάδα σε λαϊκό προσκύνημα. Την Κάρα, που συνόδευαν οι Μητροπολίτες Πατρών κ. Κωνσταντίνος, Νίκαιας κ. Γιώργος και Ύδρας κ. Ιερόθεος, παρέλαβε στο λιμάνι Αμμοχώστου ο τότε Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, μέσα σε ατμόσφαιρα θρησκευτικής κατάνυξης και υπό τους ψαλμούς της χορωδίας του Πανελληνίου συλλόγου Ιεροψαλτών και τους ήχους της Φιλαρμονικής του Δήμου Αμμοχώστου.

Σε ομιλία του κατά την τελετή υποδοχής της Τίμιας Κάρας, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος είπε μεταξύ άλλων τα εξής:

«Εις τον χώρον τούτον παρά την αρχαίαν Σαλαμίνα, όπου εγεννήθη και εμαρτύρησεν ο Απόστολος Βαρνάβας, καταγράφεται την στιγμήν αυτήν υπό της Ιστορίας μέγα γεγονός. Ο ιδρυτής της Εκκλησίας της Κύπρου υποδέχεται τον ιδρυτήν της Εκκλησίας του Βυζαντίου. Ο εις την Σαλαμίνα δια λιθοβολισμού μαρτυρήσας Απόστολος υπαντά τον εις Πάτρας δια σταυρού μαρτυρήσαντα

Συναπόστολον. Ο εκ των Εβδομήκοντα Πρώτος, ο Απόστολος Βαρνάβας, υποδέχεται εις την ιδιαίτεραν Αυτού πατρίδα τον εκ των Δώδεκα Πρωτόκλητον, τον Απόστολον Ανδρέα». (Ανακοινωθέν Γ.Τ.Π. 7/10/1967)

Η αυτοκινητοπομπή που συνόδευε την Κάρα μέχρι τη Μονή του Αποστόλου Ανδρέα ακολούθησε συγκεκριμένη διαδρομή διερχόμενη από πολλές κωμοπόλεις και χωριά της Καρπασίας, στα οποία οργανώθηκε παλλαϊκή υποδοχή.

Με την άφιξη της Κάρας στη Μονή στις 8 Οκτωβρίου 1967 τελέστηκε, ενώπιον πολλών χιλιάδων πιστών που κατέφθασαν εκεί από όλη την Κύπρο, Αρχιερατικό Συλλεΐτουργο, του οποίου προέστη ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, συμπαραστατούμενος από τα υπόλοιπα μέλη της Ιεράς Συνόδου της Κύπρου και των Μητροπολιτών Πατρών, Νίκαιας και Ύδρας.

Διαχειριστική Επιτροπεία Ιεράς Μονής Απ. Ανδρέα

-

Τη διαχείριση της Μονής έχει εξαμελής επιτροπή που εκλέγεται κάθε τρία χρόνια από τους κατοίκους του Ριζοκαρπάσου και υπόκειται στην έγκριση του Αρχιεπισκόπου Κύπρου, στη δικαιοδοσία του οποίου βρίσκεται το μοναστήρι. Ωστόσο, η νυν επιτροπή είναι οκταμελής λόγω του ότι δύο από τα μέλη της, συμπεριλαμβανομένου και του Προέδρου, είναι εγκλωβισμένοι.

Η σύσταση της σημερινής Διαχειριστικής Επιτροπείας έχει ως ακολούθως:

Πρόεδρος: Οικονόμος Παπαζαχαρίας Γεωργίου

Αναπληρωτής Πρόεδρος: Δρ. Γεώργιος Χριστοδούλου

Μέλη: Ανδρέας Λ. Φαλάς

Ιωάννης Μανώλη

Ζαχαρίας Τουλούρας

Παντελής Πίτρακκος

Ιωάννης Αρχοντούς

Αχιλλέας Κ. Αχιλλέως

Για το πιο πάνω κείμενο χρησιμοποιήθηκαν οι ακόλουθες πηγές:

- Καππαής Δ.Χ., «Τα Μοναστήρια της Κύπρου», Λευκωσία 1994
- Κληρίδης Ν., «Μοναστήρια στην Κύπρο», Λευκωσία 1952
- Κοκκινόφτας Κ., «Το Μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα και η Ιερά Μονή Κύκκου», Κυκκώτικα Μελετήματα Α', Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία 1997
- Κυριαζής Ν.Γ., «Τα Μοναστήρια εν Κύπρω», Τυπογραφείο Π. Χειμωνίδη, Λάρνακα, Δεκ. 1950
- Παυλίδης Α., «Ανδρέα Αποστόλου μοναστήρι», Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια τόμος Β', Φιλόκυπρος, Λευκωσία 1985
- ΠΟΛΙΤΗΣ Εφημερίδα, «Χρονικό», 1 Δεκεμβρίου 2002
- ΠΟΛΙΤΗΣ Εφημερίδα, «Χρονικό», 14 Φεβρουαρίου 1999
- Στυλιανού Μ. Θ., «Κατεχόμενα - Μια περιδιάβαση στα κατεχόμενα χωριά και τις πόλεις μας», Λευκωσία 2001
- Ταουσιάνης Χ.Ν., «Αι εκκλησίοι του Ριζοκαρπάσου», Λευκωσία 1983
- Τσικνόπουλλος Ι.Π., «Ο Απόστολος Ανδρέας», τυπογραφείο «Αναγέννησις» της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου, Λευκωσία 1967
- Μαρτυρία κ. Νίκου Φαλά, Προέδρου Συντονιστικής Επιτροπής Καρπασίας
- Ανακοινωθέντα Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (7,8/10/1967)

Πηγές: Γραφείο τύπου και Πληροφοριών- churchofcyprus.org.cy